

פרשת בשלח

וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים (יג, יז)

בני ישראל עלו עם ה'אמונה' שזה 'א'פינטעל'ע איד' ובזכות זה קרע להם את הים

"וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים" (יג יז)

ורש"י הביא ב' פירושים: א) אין חמושים אלא מזויינים. ב) חמושים - אחד מחמישים. אחד מחמשה יצאו וארבע חלקים מתו בשלושת ימי אפילה.

וצריך להבין: א) אם רש"י עצמו אומר שאין חמושים אלא לשון מזויינים אם כן מה טעם הביא פירוש ב' שהיא מלשון חומש? מה גם שהיה צריך לומר וחמישית עלו, (או בלשון רבים וחמישיות או וחומשים) מה גם שהלשון וחמושים אינו מלשון חומש? ב) רש"י בפרשת בא (יב מ) "וגם צידה לא עשו להם" - לדרך, מגיד שבחן של ישראל שלא אמרו האריך נצא למדבר בלא צידה אלא האמינו והלכנו וכו'. מזה משמע שלא הצטיידו בשום דבר ובוודאי שלא בכלי זיין? ג) צריך להבין מדוע מתו אותם ארבעת החלקים ולעומתם צורפו הערב רב שהם מזרע המצריים? הלא דבר זה זועק לשמים, מדוע אלו נידונו למיתה, ואילו המצריים זכו להיות חלק מתוך כלל ישראל, הלא דבר הוא?

ונ"ל ליישב בדרך רמז בהמשך לענין האמונה שהיא יסוד היהדות (הובא בהרחבה בגיליון פר' בא שהבאנו דברי הרמב"ן שבלתי האמונה אין לאדם חלק בתורת משה וכו') הנה כדי להבין יותר מדוע נקודת האמונה היא הקובעת חלקנו בתורת משה, נוסיף כאן ע"פ דברי ה'ישמח ישראל' (פרשת בא) שמבאר דברי המדרש (רבה יט א) על הפסוק "זאת חוקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו" זהו שאמר הכתוב (משלי יד י) "לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב זר" - דהנה ההבדל בין ישראל לעמים הינו בנקודה הפנימית שהיא האמונה, והנה בעת יציאת מצרים קטרגו המקטרגים: "הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז", ובכל זאת גאלם ממצרים. וכל כך למה? ש'ויאנחו בני ישראל' - שאע"פ שהיו שקועים בעומק קליפת טומאת מצרים, עם כל זאת הנקודה הפנימית, שברון הלב שהיה להם על שהתרחקו מהקב"ה, סופו הוכיח על תחילתו שהנקודה הפנימית של האמונה קיימת.

אני ולא שליח אני ולא מלאך, לכן היתה הגאולה רק על ידי הקב"ה ולא על ידי מלאך, שרק הקב"ה יראה ללבב, וראה שעדיין יש בהם את א'פינטעלע יוד- האמונה. אם כן ראויים הם וכבר אינם עובדי ע"ז כמצריים. וזה לב יודע מרת נפשו- קאי על הקב"ה שיודע מרת נפשם של ישראל ולכן "ובשמחתם של ישראל לא יתערב זר"- אותם בני ניכר שהם עובדי ע"ז ממש שאין להם כל נקודה של אמונה וודאי שאין הם ראויים לכך. משא"כ אצל ישראל שיש להם האמונה, ראויים לחוג ולאכול מקרבן פסח ולצאת ממצרים. ובזה יתפרש הפ' (תהילים לד) "פודה נפש עבדיו ולא יאשמו כל החוסים בו" כלומר, שהקב"ה פדה נפש עבדיו, היינו ישראל שהיו עבדים לפרעה, וכל כך למה? כי "ולא יאשמו"- שלא תלה בהם האשמה של הללו עובדי ע"ז, כי היה להם את נקודת האמונה זהו שמסיים "ולא יאשמו כל החוסים בו"- למעט האחד מארבעה שלא נפדו בגלל חוסר אמונתם.

ובזה אפשר להוסיף שע"פ יתבאר דברי הרבי ר' ברוך ממעז'בוז' בספרו 'בוצינא דנהורא' שביאר הפסוק "ופסח ה' על הפתח" (יב כג) דקאי על ה'פתחו לי פתח כחודו של מחט' שבדרך כלל צריך שתהיה איזו התעוררות תשובה, וכאן במצרים פסח השי"ת ודילג על שלב זה של ה'פתחו לי פתח', ונראה לומר שהטעם הוא שהקב"ה הסתפק באנחה המורה על ה'פינטעלע' אמונה שהיה בהם. וי"ל שזה היה בדייקא כדי להורות שכל מטרת חג הפסח היא בניית יסוד האומה הישראלית באמונה בו ית"ש, ולכן דילג על התשובה שהיה די לו בבירור האמונה בעם ישראל.

פרשת בשלח

ובזה פירשו גם מה שאמר הקב"ה למשה "מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו". דלכאורה קשה להבין, וכי מה יעשה אם לא לצעוק אל ה' שיושיעם? אלא שהיה קטרוג גדול על בני ישראל "הללו והללו", שהים לא רצה להיקרע עבורם, ולכן אמר לו הקב"ה למשה מה תצעק אלא דבר אל בני ישראל ויסעו שיוכיחו ברגע זה את הפינטעלע יוד שהוא האמונה, ובכך ישמיטו את טענת המקטרגים של הללו והללו. והיינו שהביא במכילתא (בשלח פ"ג): "כדאי היא האמונה שהאמינו בי, שאקרע להם את הים".

ואם כנים הדברים יתורצו בהם כל הקושיות דלעיל. שב' הטעמים שהביא רש"י אחד הם, וכך ביאורו וחמושים שבנ"י עלו מזוינים- הכוונה שהיו מצוידים לדרך. במה? באמונה, כדמשמע במדרש תנחומא [שהאמינו בחמשה הרועים אברהם יצחק יעקב משה ואהרן] ובאמת לא היו מצוידים בכלי זין. וזה שאמר רש"י אין חמושים אלא מזוינים, ומנין לנו כל זאת? בזה מחזק רש"י את הביאור שמביא הרמז של 'חמושים'- שהוא דומה לחומש, שהרי רק חמישית מכלל ישראל יצאו ממצרים, וכל זה למה? כי אלו ארבעת החלקים שמתו במכת חושך ושקעו בעומק קליפות מצרים ואבדו האמונה, ולכן לא היו ראויים להיגאל, מחמת שהיה עליהם הקטרוג הגדול של הללו והללו, ומאידך, הערב רב- הם המצרים- שראו את המכות ועל ידם נתחלחל בליבם האמונה, אם כן ראויים היו להיגאל, ואם כן ברור שחמושים פירשו מזוינים-מצוידים באמונה שעל ידה זכו לגאולת מצרים.